

TREBALL AL CAP

Prevençió de malalties relacionades amb el treball



Febrer
de 2019
102

ASB Agència
de Salut Pública

Els casos del trimestre

Entre octubre i desembre de 2018 es van notificar al Sistema de Vigilància de Malalties Relacionades amb el Treball 150 casos, dels què el 60% van afectar a dones. L'edat mitjana va ser de 44,8 anys (DE=9,6) sense diferències entre sexes, i les ocupacions més freqüents van ser professionals de serveis i comerç (22,9%), seguits per professionals de ciència i intel·lectuals (20,8) i ocupacions elementals (17,1%). Respecte el país d'origen, un terç (30,8%) havia nascut fora de l'Estat. La patologia més notificada va ser de tipus ansiós-depressiu (71,3% del casos notificats), de la qual el 64,5% va produir-se en dones. Els trastorns que van seguir en freqüència van ser els musculoesquelètics (15,3%). El 22,4% de les persones afectades treballava en empreses de fora de Barcelona i la situació laboral més freqüent va ser la contractació indefinida (88,7%). Finalment, el 78,2% dels treballadors i treballadores estava en situació d'incapacitat temporal en el moment de la notificació.

El personal de neteja dels hotels en el desenvolupament de la seva feina està exposat a diferents riscos laborals tant físics com psicosocials. Aquests riscos poden determinar una important afectació de la seva salut i en alguns casos originar patologies que no són reconegudes com d'origen professional. A continuació es presenten dos casos de cambreres de pis com exemples dels riscos psicosocials i físics a què està exposat aquest col·lectiu.

EL PRIMER CAS va ser notificat per l'**EAP Raval Nord** per un trastorn adaptatiu amb ansietat. Es tractava d'una **dona de 47 anys** contractada com **cambrera de pis** a un **hotel** de Barcelona des de l'any 2002.

Antecedents

La treballadora des de la seva incorporació feia un horari partit amb quatre hores de matí i quatre per la tarda-vespre. L'hotel té una capacitat d'entre 30-35 habitacions amb molt poques variacions d'ocupació durant l'any degut a que està localitzat a un lloc molt turístic de la ciutat. La treballadora era l'única encarregada de la neteja de l'hotel. Les seves tasques incloïen la neteja de les 35 habitacions, fer els llits i els lavabos, neteja dels passadissos, les escales, l'àrea de recepció i l'ascensor. A més a més, se li encarregaven tasques que no eren pròpies del servei de neteja com mantenir i reparar si calia el sistema elèctric, fer tasques de reparació de parets o altres obres de paleta. La treballadora rebia constants pressions perquè deixés la feina voluntàriament si pensava que no podia desenvolupar totes aquestes tasques a més de les pròpies del seu lloc.

Els últims tres anys la situació es va tornar més greu, degut a l'augment d'ocupació de l'hotel. La treballadora rebia constantment crits per anar més ràpid, crits d'atenció en públic, crits per part dels seus superiors i també insults i desqualificacions. Li negaven dies de lliurança i gairebé mai tenia dies lliures els caps de setmana. També li feien comentaris despectius fent referència a la seva família. El tracte habitualment era molt autoritari amb amenaces constants fins a dir-li obertament que «*quere-mos que te vayas*», «*no te das cuenta que pasamos de tí*». Entre els superiors es referien a ella com «la lacra». Se li va aplicar una sanció de dos mesos sense feina ni sou per una sanció greu per 15 minuts de retard quan la treballadora havia avisat amb antelació que estava malalta. La treballadora va iniciar símptomes de nerviosisme, insomni, intranquil·litat i labilitat emocional. Va iniciar una incapacitat temporal (IT) per aquest motiu a mitjans de 2018 amb una recaiguda posterior.

Factors de risc identificats

A partir exclusivament de la informació aportada per la treballadora, s'identifiquen els següents factors de risc psicosocials:

- Relacionats amb el **suport social dels superiors**: es va identificar una manca de suport social i operatiu per part del seus superiors a partir de 2008 que s'havia intensificat molt els últims anys. Aquesta manca de suport prenia forma de presumpta conducta hostil sistemàtica vers les treballadores. D'acord amb la classificació proposada per Hirigoyen es van poder identificar conductes hostils dirigides a la treballadora re-



La treballadora era l'única encarregada de la neteja de l'hotel.

lacionades amb atemptats contra les condicions del treball i atemptats contra la dignitat de la treballadora.

- Relacionats amb les **exigències psicològiques** a la feina: es van identificar altes exigències per l'alt volum de feina i la pressió de temps, des de l'any 2008, que s'havien incrementat molt els últims anys.

Conclusions i recomanacions

A partir exclusivament de la informació recollida aportada per la treballadora, i tenint present l'evidència científica, les hipòtesis tècniques més probables van ser que la treballadora havia estat exposada a una manca de suport operatiu i emocional per part dels seus superiors i a altes exigències psicològiques des del 2008 que s'havien incrementat molt els últims anys. Que els fets relatats, tant per la seva intensitat com pel llarg temps d'exposició, podien ser considerats factors causals del trastorn adaptatiu actualment en control mèdic i farmacològic.

Es va recomanar a la **Xarxa assistencial** que mantingués la IT d'acord als criteris mèdics. A la treballadora es va recomanar que sol·licités la **determinació de contingència** del procés d'IT que va presentar, a través de l'Institut Nacional de la Seguretat Social (INSS). També se li va recomanar que valorés posar en coneixement de la **Inspecció de Treball i Seguretat Social (ITSS)** la situació psicosocial viscuda en el seu lloc de treball i que lliurés l'informe de la USL al Servei de prevenció de riscos laborals de l'empresa. Se li va recomanar mantenir l'**assessorament i el recolzament legal** d'un professional del dret laboral que pogués intervenir entre la treballadora i la seva empresa, i dugués endavant les accions legals i laborals que considerés oportunes. Al **servei de vigilància de la salut** del servei de prevenció de riscos laborals de l'empresa es va recomanar valorar l'estat de salut de la treballadora i fer-ne un seguiment així com realitzar les actuacions oportunes per tal de millorar la situació psicosocial al seu lloc de treball; en el cas que no s'hagués realitzat, es va recomanar dur a terme l'avaluació de riscos psicosocials de l'empresa i implantar un programa de prevenció de riscos psicosocials d'acord amb els resultats de l'avaluació feta.

EL SEGON CAS va ser notificat per l'**EAP Poblesec**. Es tractava d'una **dona de 48 anys** que treballava com **cambrera de pis** a un **hotel** de Barcelona amb funcions de segona coordinadora de neteja. La treballadora tenia una antiguitat a la mateixa feina i empresa de 13 anys i va ser derivada a la USL per presentar una Tendinitis de Quervain a l'extremitat superior dreta.

Antecedents

La treballadora feia un horari de 8 hores amb 30 minuts de descans al dia i dos dies de lliurança setmanal. Les seves tasques consistien en la neteja, conservació i preparació de les habitacions i la de planificar i supervisar les activitats de neteja de les altres companyes al seu càrrec quan la primera coordinadora no ho podia fer. Per realitzar aquestes tasques la treballadora feia força amb les mans per escórrer els draps i baietes, movia matalassos, treia la pols i movia

el mobiliari. Els moviments repetitius per manejar els estris de neteja es mantenien durant tota la seva jornada de treball. La treballadora, després d'un dia que va haver de moure molts matalassos va començar a notar dolor al canell i dors de la mà dreta. Inicialment no en va fer cas, però amb el transcurs dels dies i setmanes es va notar una tumefacció al dors de la mà molt dolorosa especialment amb els moviments i al carregar pes. Va ser valorada per la seva metgessa de família, la qual li va prescriure repòs i tractament simptomàtic i la va derivar a valoració per traumatologia. La treballadora va ser diagnosticada d'una tendinitis de Quervain i va iniciar una IT per aquest motiu, juntament amb un període de rehabilitació. La seva metgessa va derivar la treballadora a la Mutua d'Accidents de Treball i Malalties Professionals de la seva empresa, la qual van considerar que la patologia que presentava la treballadora no era d'origen laboral.

Factors de risc identificats

A partir exclusivament de la informació aportada per la treballadora i tot i no disposar de l'avaluació de riscos del seu lloc de treball es va poder realitzar una descripció detallada de les seves tasques a l'hotel i es van identificar els següents factors de risc ergonòmics:

- Relacionats amb la **mobilització manual de càrregues i força** des de la seva incorporació a l'empresa, i de forma molt intensiva en els últims mesos per l'augment de volum de feina.
- Relacionats amb els **moviments repetitius i postures forçades**, especialment de les extremitats superiors des de la seva incorporació a l'empresa. Aquestes postures forçades i moviments continuats i repetitius es realitzaven durant gairebé tota la jornada laboral.

Conclusions i recomanacions

A partir exclusivament de la informació recollida aportada per la treballadora, i tenint present l'evidència científica, les hipòtesis tècniques més probables van ser que la treballadora durant la seva jornada laboral havia estat exposada als factors de risc ergonòmics com mobilització de càrregues, força, moviments repetitius i postures forçades especialment de les extremitats superiors, per la qual cosa no es podia descartar que la patologia per la qual la treballadora havia estat derivada estigués relacionada de forma causal amb les seves condicions de treball.

A la treballadora se li va recomanar que lliurés l'informe de la USL al Servei de prevenció de riscos laborals de l'empresa. Al servei de vigilància de la salut del servei de prevenció de riscos laborals de l'empresa se li va recomanar que a) estudiés el trastorn de salut que patia la treballadora per si estava relacionat amb el treball, als efectes de poder determinar qualsevol relació entre les causes del trastorn i els riscos per a la salut del lloc de treball, b) valorés si es tractava d'una malaltia professional o accident de treball i en cas afirmatiu derivés la treballadora a la mútua d'accidents de treball i malalties professionals i c) la treballadora hauria d'ésser considerada com a persona especialment sensible pel risc postural, la manipulació de càrregues i els moviments repetitius, d'acord amb l'article 25 de la Llei de Prevenció de Riscos laborals, que estableix la protecció dels treballadors i treballadores especialment sensibles.

Es fixa un criteri únic per la consideració de malalties professionals causades per treballs concrets que s'associen a determinades ocupacions, a les quals s'hi afegeixen les cambreres de pis.

Sabies que:

Reconeixement de malalties professionals a les cambreres de pis

El RD 1299/2006 pel què s'aprova el quadre de malalties professionals en el sistema de la Seguretat Social, no esmenta explícitament les cambreres de pisos entre les ocupacions exposades a desenvolupar determinades patologies, malgrat comparteixen els mateixos mecanismes que altres ocupacions que si s'hi esmenten. Aquest fet ha comportat que en alguns casos siguin reconegudes com malalties professionals només les ocorregudes en les ocupacions que explicita el RD.

No obstant, a l'any 2014 la sentència 5221/2014 del Tribunal Suprem va indicar que tot i que la Síndrome del túnel del carpià està relacionada amb les ocupacions incloses al llistat de malalties professionals com bugaders, talladors de teixits i de material plàstics i similars, no es pot excloure que l'àmbit professional d'una netejadora també pot estar relacionat amb aquesta malaltia professional, així com altres professions o activitats donat que **l'adverbi «como» utilitzat al mencionar el llistat d'ocupacions exposades en el RD1299/2006 per aquesta malaltia indica que es tracta d'un llistat obert.** Segons la sentència, «*lo trascendente es que se efectúen 'Trabajos en los que se produzca un apoyo prolongado y repetido de forma directa o indirecta sobre las correderas anatómicas que provocan lesiones nerviosas por compresión. Movimientos extremos de hiperflexión y de hiperextensión. Trabajos que requieran movimientos repetidos o mantenidos de hiperextensión e hiperflexión de la muñeca, de aprehensión de la mano'*».

En conseqüència amb aquesta interpretació i complint un dels punts acordats a la Mesa de Empleo de Calidad en el Sector de la Hostelería del 30 d'agost de 2018, la Direcció General d'Ordenació de la Seguretat Social va enviar el passat 21 de setembre una instrucció a les Mútues col·laboradores de la Seguretat Social, per la qual es fixa un criteri únic per la consideració de malalties professionals a dolències causades per treballs concrets que s'associen a determinades ocupacions, ja llistades al RD1299/2006, **a les quals s'hi afegeixen les cambreres de pis i que es pot aplicar a altres ocupacions que comparteixen els mateixos mecanismes amb la suficient intensitat i repetició necessàries per generar aquestes patologies.**

Les patologies incloses són a més de la Síndrome del Túnel Carpià, la patologia tendinosa crònica del manegot dels rotatoris de l'espatlla, l'epicondilitis i epitrocleitis del colze, la tendinitis del tendó abductor llarg i extensor curt del polze (tendinitis de Quervain), la tenosinovitis estenosant digital (dit en ressort) i la tenosinovitis de l'extensor llarg del primer dit de la mà.

Vols rebre les publicacions de la Unitat de Salut Laboral de Barcelona?

La newsletter. Amb informació sobre la salut laboral de Barcelona i notícies d'actualitat relacionades amb la salut laboral. També té un apartat específic per metges i metgesses de l'Atenció Primària de Salut per notificar malalties relacionades amb el treball.

El Treball al CAP. Aquest butlletí trimestral ja no s'edita en paper sinó que es fa només en versió digital que s'envia per correu electrònic.

Si vols rebre les publicacions o coneixes algú que les vulgui rebre, envia'ns un e-mail a usl_mailing@aspb.cat

Per saber-ne més:

Reial decret 1299/2006, de 10 de novembre, pel qual s'aprova el quadre de malalties professionals en el sistema de la Seguretat Social i s'estableixen criteris per a la seva notificació i registre. <https://bit.ly/2Ok0IMI>

Sentència 5221/2017 del Tribunal Suprem, Sala del Social, secció 1 del 05/11/2014. <https://bit.ly/2N6Ze2m>

Hotel Housekeeping. OHS Answers Fact Sheets. Canadian Centre for Occupational Health and Safety. 2016. <https://bit.ly/2SKmh9e>

Marie-Anne V. Sanon. Agency-Hired Hotel Housekeepers. An At-Risk Group for Adverse Health Outcomes. Workplace Health Saf. 2014; 62(2): 86. <https://bit.ly/2toT4l8>

Hsieh YC, Apostolopoulos Y, Sönmez S. The world at work: hotel cleaners. Occup Environ Med. 2013 May;70(5):360-4. <https://bit.ly/2DJ0y1S>

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic, edat i sexe. Octubre-Desembre 2018

	Homes							Dones						
	<25	25-34	35-44	45-54	55-64	>64	Total	<25	25-34	35-44	45-54	55-64	>64	Total
Trt. Musclesquelètics	-	-	4	7	-	-	11	-	1	1	2	7	1	12
M. del sistema respiratori	-	-	2	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Trt. mentals i del comportament	-	6	14	15	3	-	38	1	12	21	21	12	2	69
M. sistema nerviós	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2	1	6
M. de la pell	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1
Traumatismes i enverinaments	-	1	-	1	-	-	2	-	-	1	-	-	-	1
Altres	-	1	1	3	-	-	5	-	-	-	-	1	-	1
Total	-	8	21	28	3	-	60	1	14	26	23	22	4	90

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic i ocupació. Octubre-Desembre 2018

	Direcció i gerència empreses	Professionals ciència i intel·lectuals	Professionals suport	Personal administratiu	Personal serveis i comerç	Personal agricultura i pesca	Personal indústria i construcció	Operadors/es instal·lacions i maquinària	Ocupacions elementals	Total
Trt. musclesquelètics	-	-	2	2	6	-	1	3	8	22
M. del sistema respiratori	-	-	1	-	-	-	-	1	1	3
Trt. mentals i del comportament	7	29	20	10	20	-	-	5	13	104
M. sistema nerviós	-	-	-	1	4	-	-	-	1	6
M. de la pell	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
Traumatismes i enverinaments	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2
Altres	-	1	-	-	1	-	-	-	3	5
Total	7	30	23	13	33	-	2	10	26	144

Malalties relacionades amb el treball notificades a la USL Barcelona segons diagnòstic i centre notificador. Octubre-Desembre 2018

	Casc Antic	Raval Sud	Raval Nord	Barceloneta	Sant Antoni	Via Roma	Universitat	Poble Sec	Pg. Sant Joan	Comte-Borrell-2C	Casanova-2E	Dr. Carles Ribas	Bordeta -Magòria	Numància	Montnegre 4A	Les Corts	Marc Aureli-5A	Lisboa-7D	Sant Ratael	Baix Guinardó	Congrés	Sants-Carreres Candí-3E	Ramon Turó	Poblenou	El Clot	Sant Martí-10H	La Pau	Besòs	Vila Olímpica	Rio de Janeiro-8B	Rio de Janeiro-8E	Roquetes	Ciutat Meridiana	Chafarinas	Guineueta	Sant Andreu-9H	Bon Pastor	Gaudí	La sagrera	Les Hortes	Dreta de Eixample(2 EAP)	Sarrià	Lesseps-La Salut (2EAP)	La Marina	Vallcarca-Sant Gervasi	Cotxeres de Borbó	Turó 8A-8C	Les Corts/Pedralbes-4B	Casernes	Cap Mates	Total	
Trt. musclesquelètics	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	1	3	-	3	-	-	1	-	-	-	1	-	3	1	-	2	-	23		
M. del sistema respiratori	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	
Trt. mentals i del comportament	2	3	4	1	3	3	1	1	6	3	-	1	5	4	2	-	1	4	1	1	-	3	1	1	1	2	1	-	1	-	1	1	1	3	1	3	3	-	6	1	3	5	7	2	1	4	2	1	3	1	107	
M. sistema nerviós	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6		
M. de la pell	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2			
Traumatismes i enverinaments	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3			
Altres	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6		
Total	2	4	5	2	3	3	1	1	6	3	1	1	5	4	3	3	1	4	1	1	2	5	1	1	3	3	1	1	1	1	3	1	4	2	4	5	3	7	1	6	3	3	5	7	3	1	10	3	1	5	1	150